

УДК 519.866:380.341(494)

МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ШВЕЙЦАРІЇ

І. Ушкаленко, Ю. Зелінська

Вінницький національний аграрний університет

В статті розглянуто модель розвитку економіки України на прикладі Швейцарії, визначенні основні параметри економічних моделей (модель соціалізму, модель народного капіталізму, модель державно-монополістичного капіталізму), та швейцарський досвід впровадження моделі капіталізму.

Ключова слова: економічна система, економічний потенціал, модель розвитку.

Однією зі складових успіху країн, які створили значний економічний потенціал і забезпечили для свого населення гідне життя, є обрання ними ефективної національної моделі економічного розвитку. Отже, для економіки України актуальним є вивчення досвіду країн-лідерів, щоб із урахуванням історичних, соціально-економічних і національних особливостей нашої країни запровадити доцільну модель економічного розвитку.

Економічна система складається з установ та методу розподілу ресурсів та розподілу продуктів та послуг. Економічні системи відрізняються в першу чергу тим, хто володіє чинниками виробництва, як спрямовується розподіл ресурсів, та методом, який використовується для керування економічною діяльністю. Основною відмінністю між різними системами є ступінь участі уряду в економіці.

Історія достатньо продемонструвала, що комунізм і соціалізм гальмують зростання економіки, оскільки немає конкуренції між підприємствами, а люди, які керують подібним бізнесом, найчастіше призначаються політичними посадовими особами, обрані більше за свої соціальні та політичні зв'язки, ніж для розуміння управління. Більш того, великі галузі промисловості часто перебувають під контролем багатьох бюрократів, які часто висловлюють суперечливі вимоги. Вони мало дбають про те, чи бажає суспільство їхній товар чи послугу, так і про витрати, які не хвилюють, оскільки ці витрати оплачує уряд.

Капіталізм працює краще, тому що він сприяє конкуренції, при якій виживає тільки найефективніші підприємства. Виживання вимагає, щоб власники бізнесу знали всі аспекти свого бізнесу і могли ефективно керувати мінімізацією витрат на виготовлення своїх продуктів або послуг.

Таким чином, капіталізм є найкращим способом досягнення ефективного розподілу факторів виробництва та забезпечення суспільства товарами та послугами, яке суспільство найбільше бажає, при мінімальних витратах.

Хоча капіталізм є найбільш ефективним засобом розподілу ресурсів, він має серйозні недоліки, включаючи наступне:

– монополії, які можуть перешкоджати вільному підприємництву та знизити ефективність розподілу за рахунок їхньої цінової сили;

– вільних ринків, які не вносять ціни в зовнішні ефекти, що є результатом того, що виробництво товару чи послуги надається людям, які не пов'язані з самим товаром або послугою.

Кожна цивілізована країна прагне втілити у життя таку економічну модель розвитку, яка б забезпечувала зростання загальної дохідності та багатства нації. Мета в Україні не тільки не реалізується, а й не докладається зусиль для створення відповідних умов для її реалізації. У країні натомість стає більш жорсткою система державного регулювання, посилюється податковий та інфляційний тиск, не формується сприятливе середовище для внутрішнього і зовнішнього інвестування, не стимулюється розвиток малого та середнього бізнесу, що на тлі перманентної кризової ситуації на глобальних ринках розхиляє стабільність національної економіки.

Відсутність в Україні ефективної економічної моделі, яка була б орієнтована на розвиток середнього класу, а не олігархічних груп, призводить до накопичення проблем та кризових явищ в усіх економічних і соціальних сферах та галузях господарства. Тому постає нагальна потреба у трансформації економічної моделі країни, переорієнтації її із симбіотичної структури державно-монополістичного капіталізму з елементами державного соціалізму, що ствердилася в Україні, на народний капіталізм, що дозволяє максимально задіяти потенціал усієї нації, надати економіці динамічного, конкурентоспроможного характеру розвитку. Кращим прикладом формування економічної моделі для нашої країни може слугувати швейцарська економіка, що розвивається за моделлю народного капіталізму [1].

Моделі економічного розвитку можна класифікувати:

- 1) ринкова економіка з її модифікаціями та історичними формами;
- 2) змішана економіка;
- 3) постіндустріальне суспільство;
- 4) модель національної економіки;
- 5) капіталістична економіка;
- 6) народна економіка.

Модель народного капіталізму виникла у 40-х рр. ХХ ст. і набула значного поширення у наступному десятилітті. Її засновниками були американські економісти М. Надлер і А. Берлі. До головних ознак народного капіталізму його теоретики відносили розподіл власності через розміщення акцій серед широких мас населення, підвищення ролі менеджерів в управлінні підприємствами та послаблення диференціації доходів різних груп населення [2].

Сучасна українська економіка класифікується як перехідна від командно-адміністративної (директивної) системи до ринкової. На початковому етапі перехідна економіка стикається з необхідністю здійснення таких перетворень: забезпечення макроекономічної стабілізації (жорстка грошова політика як засіб боротьби з інфляцією, реформування податкової системи для збільшення надходжень у державний бюджет, урегулювання зовнішніх розрахунків); лібералізація економічної політики (усунення державного контролю за цінами на переважну більшість товарів та послуг, відмова від командно-адміністративної розподільчої системи, створення системи комерційних банків, впровадження ринкового механізму визначення процентної ставки і розвитку фінансового ринку, скасування державної монополії у зовнішній торгівлі, розширення доступу в країну іноземних інвестицій, введення конвертованості національної валюти); приватизація державних підприємств і демонополізація виробництва (перехід у приватну власність значної частки державних підприємств, розвиток малого і середнього бізнесу для подолання монополізму і створення конкурентного середовища); формування системи соціального захисту населення (введення соціальних компенсаторів для подолання негативних наслідків впровадження ринкових механізмів). На жаль, за два десятиліття в Україні в повному обсязі

не вирішено жодного із завдань перехідного періоду. У 90-ті рр. економіка України неухильно падала, внаслідок чого ВВП знизився до 40,8% щодо рівня 1990 р. (рис. 1).

Наступне зростання протягом дев'яти років дещо підвищило даний показник, але криза 2008–2009 рр. знову відкинула нашу економіку назад. У 2010 р. ВВП України склав лише 65,8% від рівня 1990 р. Не забезпечено в Україні і фінансової стабілізації. Інфляція в Україні є значно вищою, ніж у промислових країнах і навіть у азійських, африканських і латиноамериканських країнах, що розвиваються (рис. 2).

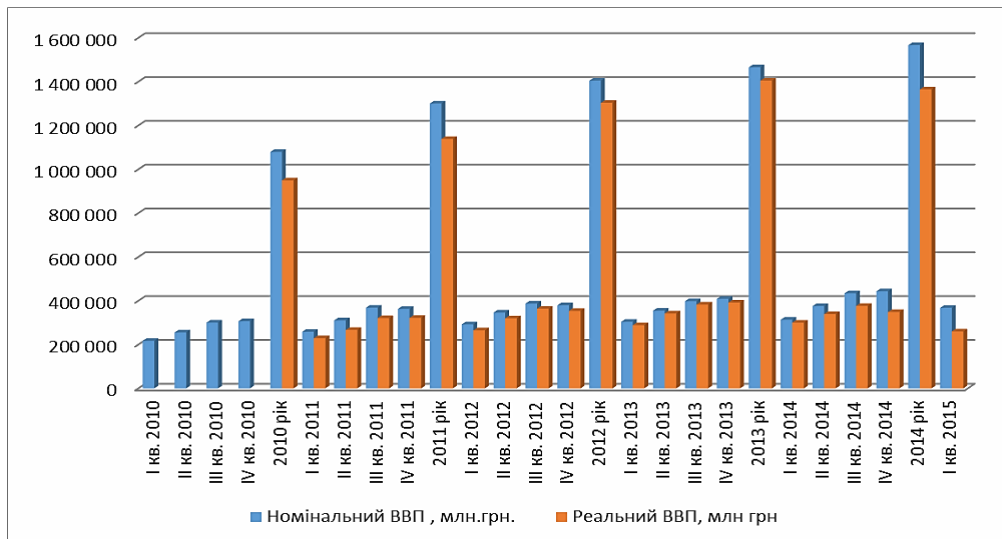

Рис. 1. Динаміка ВВП в Україні[6]

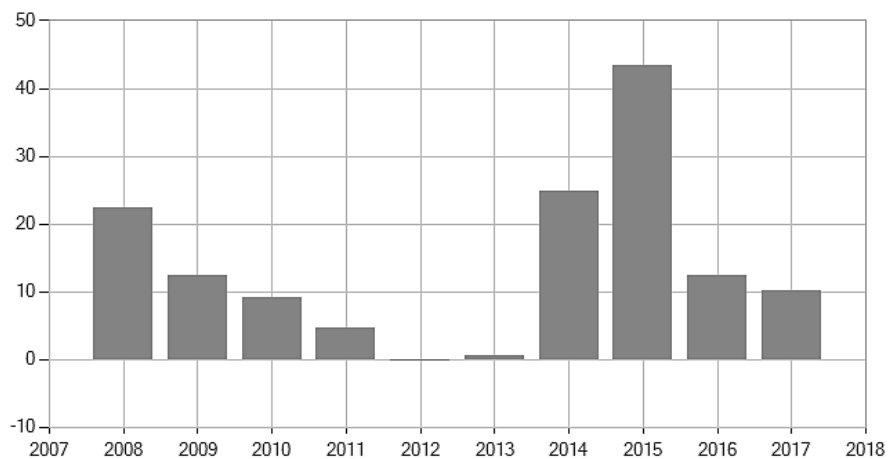

Рис.2. Рівень інфляції в Україні[6]

Україна як європейська держава повинна брати за зразок ту модель, що ефективно впроваджується саме в європейських країнах. Серед таких країн насамперед виділяються Швейцарія, Нідерланди, Австрія, Скандинавські країни, що мають конкурентоспроможні й ефективні економіки, в основу яких покладено саме модель народного капіталізму з тією чи іншою модифікацією з огляду на національні особливості.

У 2016 році швейцарський банк «Creduit Suisse» провів дослідження добробуту мешканців країн Європи. На основі порівняння статків пересічного дорослого громадянина та на базі реальних доходів населення фінустанова склала рейтинг найбагатших та найбідніших країн Європейського континенту. Так, найбагатшою країною Європи є Швейцарія, там

середній статок дорослого населення склав 576 тисяч доларів. За нею йдуть Ісландія, Норвегія, Велика Британія, Швеція та Люксембург – ці країни показали результат вище 300 тисяч доларів на громадянина.

Україна натомість посіла перше місце у списку найбідніших країн з добробутом пересічного дорослого у 1437 доларів. Другу сходинку «антирейтингу» посіла Білорусь з 1551 доларами, третю — Молдова з 3104 доларами. За даними Світового банку, Україна за рівнем ВВП на душу населення посідає 118 місце. І це при тому, що гірше за нас живуть ті країни, де ведуться активні бойові дії та країни Африки [4].

Швейцарія – один з провідних фінансових центрів Європи. Приблизно третин всіх світових приватних капіталів, які знаходяться поза межами країн, проходять через швейцарські банки (гроші та цінні папери – близько 4 трлн доларів США). Республіка за міжнародною класифікацією належить до фінансових. До Берна прислухаються в таких міжнародних банківських установах, як Європейський банк реконструкції та розвитку, Світовий банк. Крім того, тут розміщені штаб-квартири більшості провідних енергетичних та інвестиційних компаній, щорічно укладається понад 70 всіх контрактів в енергетичній галузі [3].

Швейцарія, що зайняла перше місце у світовому економічному форумі, який опублікував індекс глобальної конкурентоспроможності лише минулого тижня, протягом шести років поспіль перевищує рейтинг. Згідно з доповіддю, країна високо оцінюється практично кожен стовп конкурентоспроможності". Національна конкурентоспроможність визначається як «сукупність установ, політики та факторів, які визначають рівень продуктивності».

Індекс посідає 137 країн відповідно до їх здатності підтримувати інклюзивний ріст, який приносить позитивні зміни та вигоди не тільки для громадян країни, але і для навколишнього середовища. Опитування розглядає 12 основних напрямків конкурентоспроможності, включаючи інновації, інфраструктуру та макроекономічне середовище.

Наприклад, громадяни Швейцарії користуються відмінними програмами громадського здоров'я та освіти. Швейцарський бізнес є інноваційним та складним, що посилює стійку економіку та сильні ринки праці. Швейцарці та їх галузі є досить відкритими, а також нові технології та інновації, які використовують у повсякденному житті.

Взагалі, світова економіка працює набагато краще зараз, ніж приблизно десять років тому, коли була економічна криза. Економічні експерти прогнозують повільне, але стійке зростання, зокрема прив'язування його до 3,5% до 2018 року. Проте є такі експерти, які не настільки оптимістичні, головним чином через невизначеність та величезні зміни в сферах технології та політики.

Отже, на основі швейцарської економіки, можна винести кілька висновків. По-перше, малі та середні підприємства є основою успішної економіки. Спрощення і більша прозорість умов ведення бізнесу - запорука інвестиційної привабливості та становлення в країні стабільного середнього класу. По-друге, навіть не маючи достатніх ресурсів, але спираючись на людський капітал, можна відшукати свою ринкову нішу і виробляти високотехнічні товари та послуги. По-третє, і це те, що може зробити кожен, змін на краще годі чекати, без зміни нашого ставлення до свого життя і обов'язків. Досвід Швейцарії вчить нас тому, що не треба боятися професійно-технічної освіти, адже саме подібні навички можуть уберегти від безробіття, особливо під час кризи. У свою чергу, побудова відносин між працівниками і роботодавцями, сумлінне ставлення до своїх професійних обов'язків і особистий фінансовий менеджмент є неодмінними складовими економічної стабільності як суспільства в цілому, так і кожного окремо.

1. Соскін О. Визначення національної економічної моделі України: порівняльний аналіз можливих альтернатив. [Електронний ресурс] / О. Соскін // Режим доступу :<http://kibit.com.ua/ru/scientific-centre/articles/?view=301>.
2. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження. [Текст] / С. В. Мочерний. // – Львів : Світ, 2010. – 416 с.
3. 3. Безуглий В. В. Економічна і соціальна географія зарубіжних країн: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. [Текст] / В. В. Безуглий // К.: Академія, 2009. – 704 с.
4. Mariotti S. Switzerland: Business Indicators Summary and how did the swiss economy become one of the strongest in the world. [Електронний ресурс] / S. Mariotti– Financial Standards Foundation. – Режим доступу: <http://www.estandardsforum.org/switzerland/business-indicators>
5. Соскін О. І. Необхідність зміни економічної моделі для конкурентспроможного розвитку України [Текст] / О. І. Соскін // Економіка ринкових відносин. – 2010. – № 5–6. – С. 137–147.
6. Динаміка ВВП України та рівень інфляції в Україні. [Електронний ресурс] //Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/infl/>
7. Черняк В. К. Посткризова економіка: капіталізм «з людським обличчям» [Текст] / В. К. Черняк// – Економічний часопис-XXI. – 2010. – № 1–2. – С. 16–17.
8. Цюблер Г. Швейцарія – стабільна, конкурентоспроможна країна: досвід для України [Текст] / Г. Цюблер // Економічний часопис-XXI. – 2010. – № 1–2. – С. 21–25.
9. Статистичний збірник «Національні рахунки України» [Текст] / Державна служба статистики України. – К., 2016. – С. 14.
10. Безуглий В. В. Економічна і соціальна географія зарубіжних країн: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. [Текст] / В. В. Безуглий // – К.: Академія, 2009. – 704 с.
11. Бацунова С. М. Швейцария как мировой финансовый центр // Мировая экономика и международные отношения. [Текст] / С. М. Бацунова // – 2006. – № 11. – С. 88–94.
12. Булатова А. С. Страны и регионы мира 2003: экономическо-политический справочник. [Текст] / А. С. Булатова // – М.: Проспект, 2008. – 276 с.

MODEL ECONOMY OF DEVELOPMENT UKRAINE ON EXAMPLE BY SWITZERLAND

I. Ushkalenko, Y. Zelinska

Vinnitsia National Agrarian University

In the article the model of development of economy of Ukraine on the example of Switzerland, the definition of the main parameters of economic models (model of socialism, the model of national capitalism, the model of state-monopoly capitalism), and the Swiss experience in the implementation model of capitalism.

Key words: economic system, economic potential, development model.